

2015–2017 m. augalinio maisto produktų taršos stebėsenos duomenys

Kiekvienais metais VMVT vykdo Augalinio maisto produktų taršos stebėsenos planą (toliau – Planas). Pesticidų ir kitų cheminių teršalų likučių kontrolę atlieka 171 VMVT teritorinių padalinių maisto produktų inspektoriai.

Plano tikslas – stebėti, vertinti ir valdyti pesticidų, mikotoksinų, sunkiųjų metalų, akrilamido, furano nitratų, policiklinių aromatinių angliavandenilių (PAA), sunkiųjų metalų, 3-MCPD ir chlorato ir kitų teršalų liekanas augalinio maisto produktuose, užtikrinti užteršto maisto produktų, atlikus rizikos vertinimą ir nustačius, kad produktas nesaugus, draudimą tiekti rinkai arba pašalinimą iš rinkos ir garantuoti, kaip įmanomą didesnę vartotojų apsaugą. Tyrimais nustačius nesaugų produktą apie tai skelbiama informacija VMVT tinklalapyje.

Planai parengti vadovaujantis Europos Sąjungos teisės aktais ir rekomendacinio pobūdžio dokumentais, kuriuos pateikia Europos Komisija, rizikos vertinimu, paremtu augalinio maisto produktų užteršimo pesticidų liekanų ir kitų teršalų duomenimis, informacija gauta iš Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos apie augintojus, naudojančius neregistruotas Lietuvos Respublikoje augalų apsaugos priemones, NMVRV rizikos vertinimo rezultatais, skubiųjų pranešimų apie nesaugaus maisto ir pašarų tiekimą rinkai sistema (toliau – RASFF sistema) gautais pranešimais ir praėjusių metų vykdytos stebėsenos gautais duomenimis.

lentelė 2014–2016 m. augalinio maisto produktų taršos stebėsenos duomenys

	2015		2016		2017	
Teršalas	Planuota ištirti mėginių	Įvykdyta	Planuota ištirti mėginių	Įvykdyta	Planuota ištirti mėginių	Įvykdyta
Viso	836	829 (99,2%)	721	719 (99,7%)	796	796 (100 %)
Pesticidai	623	612	555	554	540	540
Glifosatas	Netirta				42	42
Eruko rūgštis	Netirta				4	4
Tropano alkaloidai	Netirta		2	2	4	4
Δ⁹- tetrahidrokanabinolis, jo pirmtakai ir kiti kanabinoidai	Netirta				8	8
Sunkieji metalai	42	44	16	15	18	18
Mikotoksinai	100	101	58	58	88	88
Dioksinai ir PCB	Netirta				4	4
Furanas	6	6	2	2	2	2
Akrilamidas	21	22	39	39	40	40
Nitratai	13	13	23	23	21	21
PAA	17	17	21	21	14	14

3-MCPD	5	5	Netirta		4	4
Chloratas	9	9	7	7	7	7
NUSTATYTA NEATITIKIMŲ		8		4		8

2017 m. pagal augalinio maisto taršos kontrolės planą atrinkti visi suplanuoti mėginiai. Vertinant nuo 2015 m., kasmet gerėjo plano įgyvendinamumas.

2017 m. ištirtuose mėginiuose teršalų nerasta 348 arba 43,7 %. Teršalų likučiai neviršijo didžiausių leistinų kiekių 440 mėginių arba 55 %, o 8 mėginiuose teršalų kiekis neatitiko teisės aktuose numatytų kiekių: ekstrahuotuose kviečių trapiuose – akrilamido kiekis, kilmės šalis Lietuva, grikių kruopose – glifosato, kurių kilmės šalis Lietuva, birioje juodojoje arbatoje – pesticidų, kurios kilmės šalis Latvija, juodoje arbatoje iš Šrilankos taip pesticidų kiekis, rugių grūduose – pesticidų, kurių kilmės šalis Lietuva, specialios mitybinės paskirties maisto produkte kūdikiams nuo 6 mėn. – nitratų, bulvių košėje su žuvies gabaliukais vaikams nuo 8 mėn. – akrilamido, agurkuose, kurių kilmės šalis Ukraina – viršytas pesticidų kiekis.

2017 m. ištirta 540 mėginių dėl pesticidų likučių. 283 mėginiuose arba 52 % pesticidų likučių nerasta, iš jų 140 mėginių, kurių kilmės šalis Lietuva.

Ištirti 42 mėginiai dėl glifosato: grūdai ir jų produktai. Ištirti 6 grūdų mitybos produktų mėginiai ir 36 grūdų mėginiai. Atrinkti 39 mėginiai, kurių kilmės šalis Lietuva ir 3 mėginiai, kurių kilmės šalys kitos ES šalys. Iš viso 5 mėginiuose rasta glifosato, tačiau tik 1 grikių kruopų mėginyje kiekis viršijo didžiausią leistiną kiekį. 33 mėginių kilmės šalis Lietuva.

Ištirti 4 mėginiai dėl eruko rūgšties: aliejai ir riebalai, maisto produktai, į kuriuos įdėta aliejų bei pradinio ir tolesnio kūdikių maitinimo mišiniai. Buvo atrinktas gruzdinimo aliejus, kurio kilmės šalis Suomija, minkštos tortilijos, kurių kilmės šalis Belgija, tolesnio maitinimo mišinys, kuris pagamintas Lenkijoje bei nerafinuotas rapsų aliejus, pagamintas Lietuvoje. Tik pastarajame aliejaus mėginyje nebuvo rasta eruko rūgšties. Likusiuose mėginiuose eruko rūgšties kiekis neviršijo nustatytą didžiausią leistiną kiekį.

Ištirti 4 mėginiai dėl tropano alkaloidų: kūdikiams ir mažiems vaikams skirti perdirbti grūdiniai maisto produktai bei grikių, sorų ir jų gaminiai. Grikių, sorų ir jų gaminių produktų kilmės šalis Lietuva, o kūdikiams ir mažiems vaikams skirtų perdirbtų produktų mėginių kilmės šalis Slovėnija. Nei viename mėginyje tropano alkaloidų nerasta.

Ištirti 8 mėginiai dėl Δ^9 - tetrahidrokanabinolio: kanapių sėklų produktai bei kanapių lapų ir žiedų produktai. Visi produktai buvo tirti tik dėl tetrahidrokanabinolio, dėl jo pirmtakų ir kanabinoidų nebuvo tirti. Mėginiuose tetrahidrokanabinolio nebuvo rasta. Tirtų produktų kilmės šalis Lietuva.

Ištirta 40 mėginių dėl akrilamido kiekio nustatymo: gruzdintos bulvytės, bulvių traškučiai, minkšta duona, malta kava, kavos pupelės, kavos pakaitalai, sausainiai, duoniukai, trapiukai, vafiliai, dribsniai, sausi pusryčiai. 17 mėginių arba 43 % mėginių akrilamido nerasta. 18 mėginių kilmės šalis Lietuva, 10 - ES valstybės narės, 12 mėginių – trečiosios šalys.

Ištirta 18 mėginių dėl sunkiųjų metalų (švino, kadmio, arseno, nikelio, alavo, gyvsidabrio) koncentracijų maisto produktuose. Buvo tirti šie produktai – lapinės daržovės, fasuotas geriamasis vanduo, vynas, alus, grūdai ir jų produktai, kūdikiams ir mažiems vaikams skirtas konservuotas maistas, vaisiai, kava ir arbata, vynas. 3 mėginiuose sunkiųjų metalų nebuvo rasta, o likusiuose koncentracijos neviršijo leistinų kiekių.

Ištirti 88 mėginiai dėl mikotoksinų (aflatoksinų, patulino, zearalenono, Ochratoksinų A, deoksinivalenolio, T-2 ir HT-2, skalsių sklerocijai) kiekio. Buvo tirti kavos produktai, prieskoniai, sultys, grūdai ir jų produktai, džiovinti vaisiai, riešutai. Iš visų ištirtų mėginių 55 (57 %) mikotoksinų likučiai buvo žemiau aptikimo ribos. 17 tirtų mėginių kilmės šalis Lietuva.

Nitratai tiriami šviežiuose ir šaldytose špinatuose, gūžinėse ir lapinėse salotose, vaikų ir kūdikių maiste, kurio pagrindinės sudedamosios dalys yra augalinis maistas. Buvo ištirtas 21 mėginys. Visuose mėginiuose rasta nitrato, išskyrus vaikų ir kūdikių maistą, viename iš jų nitrato nebuvo aptikta. Tirtuose produktuose nitrato kiekiai svyravo nuo 150 iki 3008 mg/kg. 8 produktų kilmės šalis Lietuva.

Buvo ištirta 14 mėginių dėl policiklinių aromatinių angliavandenilių. Buvo atrinkta 11 mėginių aliejų (kokosų, kanapių sėklų, vynuogių kauliukų, palmių), 1 mėginys kūdikiams ir mažiems vaikams skirtų produktų, kakavos pupelės, 1 maisto papildų mėginys bei 1 bananų taršukučių mėginys. 2 mėginių kilmės šalis buvo Lietuva. Visuose tirtuose mėginiuose policiklinių angliavandenių kiekiai neviršijo didžiausių leistinų kiekių.

Ištirti 2 kavos pupelių mėginiai furano liekanoms ištirti. Kadangi teisės aktuose nėra nurodytas furano orientacinių verčių tai buvo atliekamas rizikos vertinimas gautiems tyrimų rezultatams įvertinti. Rizikos vertinimas nustatė, kad nustatytas tyrimų metu furano kiekis vartotojų sveikatai žalos nekelia.

Ištirta 7 mėginiai salotų, daržovių, sulčių, arbatos siekiant įvertinti perchloratų likučių kiekius juose. 3 mėginiuose (arba 43 %) teršalo nerasta, kituose neviršijo teisės aktuose numatytų kiekių.